A nemzeti identitás és a hit a legerősebb fogódzónk az értékvesztettnek tűnő világban

Bálint Márta Erdélyben a színpad, az anyaországban a pódium fényes csillaga

A Kárpát-medence egyik legnagyobb színművésze, a nagy klasszikusok, Szeleczki Zita, Latinovits Zoltán, Dajka Margit, Ruttkay Éva szellemi örökségének továbbörökítője. Nem először írok le hasonló elismerő szavakat Bálint Márta színművészről, akinek különleges tehetsége, kiváló színpadi alakításai, előadóestjei, amelyek többek között Lénárd Sándor, Kosztolányi Dezső, Székely János életművéről nyújtanak teljességre törekvő képet, minden értő nézőt, hallgatót lenyűgöznek. Nem szavalja, nem is csak „mondja modernül" a verset, hanem a költővel azonosulva éleszti újjá. A színpadon többször is láttam Jókai Anna *Szegény Sudár Anna* című monodrámájában, s mindahányszor megkönnyeztem. Nem játszott, hanem maga volt az erős lelkű, magyarságát minden körülmények között őrző erdélyi asszony. Zsenijét és erkölcsi nagyságát azóta sokszor bizonyította számomra: mindig megszenved minden szerepéért, színpadon, pódiumon, író-olvasó találkozókon teljes önmagát adja, soha nem bízza magát csak a profizmusára. Erdélyből, szülővárosából, Marosvásárhelyről érkezett Budapestre; ott elsősorban a színpadon, itt és Európa-szerte az előadói pódiumon vált híressé.

– Létezett-e az a „termékeny pillanat", amikor Bálint Márta, a szépséges, tiszta tekintetű marosvásárhelyi kislány egyértelműen ráébredt hivatására, s megérezte, hogy Thalia papnője és a költészet legszebb magyar hangja lesz?

– Színházszeretetem első áttételes bizonyságáról édesanyám mesélt. Még egészen picike, éppen hogy beszélő kislány voltam, s már illegettem-billegettem magamat a mamám pongyolájában, papucsában, szabályos színházat játszottam. Nagyobbacska gyerekként már naponta többször elmondtam Petőfi kedves versét, az *Anyám tyúkját* és József Attila Jocó nővérének címzett *De szeretnék gazdag lenni* kezdetű gyönyörű zsengéjét, és kijelentettem, hogy színésznő szeretnék lenni. Egy gyerek, aki még nem találkozott a színház élményével, ki tudja, honnan kapott indíttatással, de ráébredt későbbi hivatására, amiből jottányit sem engedett, csupán egyszer: ezt a kis kitérőt akkor tettem meg, amikor rövid ideig fagylaltos akartam lenni, mert szeretem az édességeket. A szüleink már egészen kisgyermekkorunktól fogva rendszeresen magukkal vittek minket Thalia szentélyébe, a marosvásárhelyi kultúrpalotában működött akkor még a híres Székely Színház. Misztikus élményben volt részem éppen azon a napon, amikor másodikos koromban úttörővé, „nagylánnyá" avattak. Este színházba mentünk. Hideg volt, beültünk a szokásos páholyunkba, a nagy, nehéz, vörös függöny szétnyílt, és ekkor éreztem meg először azt a semmivel össze nem téveszthető szagot, amelyben keveredik a masztix, a naftalin és annyi minden más is, de együtt ez adja ki a színpadi illatot, ami akkor, a hivatalos nagylánnyá avatásom napján megcsapott. Akkor tudatosodott bennem, hogy ezt a világot én roppantmód szeretem, és ebben szeretnék élni és kiteljesedni.

– Az is érdekelne, hogy mikor került

először a világot jelentő deszkákra, és hogy kitől örökölte istenáldotta tehetségét. Utóbbi ürügyén ejtsünk pár szót a családjáról.

– Édesanyám magyartanárnő létére nemcsak színházlátogató volt, hanem maga is rendezett iskolai előadásokat, sőt jelmezeket is készített. Ezekben a darabokban már mint nagyobbacska kislány én is felléptem. A színi pályám felé igazán két magyar szakos tanárnőm, Hajdu Hajnal és Filep Anni néni vezettek. Ők biztattak, hogy szavalatokkal rendszeresen szerepeljek iskolai ünnepélyeken, színpadi előadásokon. Édesanyámat, mint kollégák, ők beszélték rá, nehogy eltérítsen a család a rögös útról, mert nekem tényleg megéri rátérnem, hiszen ahogy ők mondták: valódi tehetség vagyok. Szüleim nagyszerű emberek voltak, soha nem akadályoztak, de nem rejtették véka alá, hogy féltenek a művészélettől, annak közismert buktatóitól, főként a létbizonytalanságtól. Korán elhunyt édesanyám életvidám, derűs, emberszerető személyiség volt. Rengeteg barát vett körül minket, gyakran még éjjel is otthonosan vidám emberzsivajban aludtam el. Sajnos már édesapám sem él; ő visszahúzódóbb, kicsit melankolikus, ám hihetetlen jó humorú egyéniség volt, míg édesanyám szangvinikus alkat, de a képességet, tehetséget édesapámtól örököltem. Százszázalékosan harmonikus családi légkörben, szeretetben nőttem fel, s ez olyan természetes volt számomra, mint a levegő. Ahogy teltek az évek, különösen az anyaországba érkezésünk után tudatosult bennem, hogy nekem lételemem a szeretet, enélkül nem tudok élni. Sok mindent nem tudtam volna átvészelni, ha a férjem és a fiam személyében nincs mögöttem egy hasonlóan kiegyensúlyozott és szerető, megértő család.

– Igaz önnel kapcsolatban az a két legenda, hogy egyrészt majdnem lekéste a jelentkezést a főiskolára, másrészt hogy a felvételi második fordulójára az ágyból ugrasztotta ki a bizottság titkára, mert otthon pityergett abban a hiszemben, hogy az első fordulóban biztosan kiesett?

– Való igaz, hogy majdnem lekéstem a felvételi jelentkezésről. Tanárnőm, Filep Anna mentett meg. Úgy kísért be és mutatott be a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskolán, hogy *„hoztam egy nagyon tehetséges, de boldogtalan kislányt, aki kis híján lekéste a feliratkozást a felvételi listára"*. A második történet úgy kezdődött, hogy nem nagyon készültem semmiféle felvételi anyaggal. Egyszer csak ott álltam a bizottság előtt, vártam, hogy megszólítsanak, ők meg azt várták, hogy megszólaljak. Az elnök, a legendás Kovács György egyszer csak megelégelte a csöndet, s rám szólt: *Kislány, tessék hát mondani! – Mit?* – kérdeztem. *Kezdje a verssel!* Elmondtam *Tatjána levelét* Puskin *Anyegin*jéből, fogalmam sem volt arról, hogy jól vagy rosszul. –

Most jöjjön a helyzetgyakorlat. Mivel készült? – *Semmivel* – feleltem. A közismerten szigorú Kovács György ironikusan összevonta a szemöldökét: *Akkor hát tessék eljátszani, hogy nem sikerült a felvételije!* Igen nevetséges lehettem... Azt mondták: *Fáradjon le a színpadról, s aztán fáradjon föl újra, amikor hajlandó végre elkezdeni.* Akkor én lefáradtam, majd fölfáradtam újra a színpadra. Csengettem a nem létező csengőn, aztán odafordultam a bizottsághoz és elmagyaráztam: *Én most csöngetek.* – *Tudjuk, tudjuk. Nem kell kommentálni, csak tessék eljátszani.* Teljes nyitottsággal és őszinteséggel, ami azóta is nagyon jellemző rám, előadtam, hogy a mamám elengedett ugyan a felvételire, de mintha inkább annak szorított volna, hogy ne sikerüljön, a papám sem akarta, hogy színész legyek, és most a vágyuk teljesült. Végül annyira beleéltem magam a kudarcba, hogy valódi, teljesen átélt zokogásban törtem ki. E%jelenetekből és az improvizált párbeszédekből a családomról is teljes képet kapott a bizottság és a hasukat fogták a nevetéstől. Akkor azt hittem, kinevetnek, és úgy rohantam ki a teremből, hogy biztosra vettem: megbuktam. Nem is néztem meg az eredménylistát a főiskola hirdetőtábláján, amelyen már aznap este szerepelt azoknak a jelölteknek a neve, akik a nehéz rostán átestek, s mehettek írásbeli vizsgára. Reggel már nem pityeregtem – ez az egy motívum nem igaz a „legendából" –, sőt édesdeden aludtam. A főiskola titkárnője vert föl: telefonált, hogy siessek, mert mindenki rám vár, hiszen továbbjutottam a legnehezebb lépcsőfokon. Az írásbelim is sikerült, így váltam Marosvásárhelyen a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskola növendékévé.

– Ha az anyaországiaktól kérdezősködünk a budapesti Színművészeti Egyetemről, korábban főiskoláról, először kötelességszerű dicséreteket hallunk, aztán ahogy egyre őszintébbé válik a beszélgetés, kiderül, hogy az emlékek igencsak vegyesek. Ön hogyan emlékszik a vásárhelyi diákévekre?

– Nekem a négy főiskolai esztendő fantasztikus volt. Nemcsak azért, mert már az első nekirugaszkodásomat siker koronázta, hanem mert végiglubickoltam azokat az éveket. Arról nem is beszélve, hogy épphogy elvégeztem az első évet, Kovács György a negyedévesek vizsgaelőadásának Kasszandra szerepét máris rám osztotta. Arra tisztán emlékszem, hogy a bemutató estéjén, amikor színpadra hívott az ügyelő, és amikor a takarásban, életemben először színészként, meghallottam a közönségnek azt a jellegzetes színházi morajját, haza akartam futni. Ez az emlék kitörölhetetlenül belém égett; szorongásaimmal megterhelten léptem a színpadra a kezdő szavakkal: *Láng, lobogó láng, még magasabbra röppenj!* De ettől a félelemmel teli pillanattól eltekintve csak jó emlékek fűznek a főiskolához.

– Erdélyi pályája sikertörténet, melynek híre az anyaországba is elért. A magyar és a világirodalom legszebb szerepeiben láthatta a közönség; csak a jéghegy csúcsát mutassuk meg: Magdó, illetve Regina (Tamási Áron: Énekes madár), Dada (Bródy Sándor: Dada), Larissza (Osztrovszkij: A hozomány nélküli lány), Regan (Shakespeare: Lear király), Estella (Krúdy Gyula: A vörös postakocsi), Ágnes (Szabó Lajos: Hűség), Bella (Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig), Eszter (Csiki Gergely: Cifra nyomorúság), Magdus (Sütő András: Vidám sirató egy bolyongó porszemért), Marianna (Molière: A fösvény), Anya (Luigi Pirandello: Hat szereplő szerzőt keres), Mányuska (Mihail Bulgakov: A divatszalon titka), Mária (Tudor Musatescu: Szilveszteréji álom). Nemcsak azokban a darabokban brillírozott, amelyek az alkatára szabottak, hanem képes volt ezzel a magyar madonnaarccal sátáni szerepeket is megformázni külsődleges eszközök nélkül...

– Nem tudok annál jobb kifejezést használni, mint hogy otthon hosszú éveken keresztül csak ringatott a pálya. Pályakezdőként Essie szerepében (Bernard Shaw: *Az ördög cimborája* című darabjában) a debütálásom is jól sikerült Szatmáron, a kritika is a mennyekbe emelt, a kollégáim is virágokkal, biztató, kedves dedikálásokkal ellátott könyvekkel halmoztak el. A marosvásárhelyi Nemzeti Színházhoz hazakerülve is kényeztettek; hogy csak a legkedvesebb szerepről – ha van ilyen – beszéljek: Magdót több mint százötvenszer játszottam Tamási Áron *Énekes madár* című csodálatos székely népi játékában. Tompa Miklóssal e darabban dolgoztam először, rengeteget tanultam tőle. Nem mindennapi kihívást jelentett Estella összetett nőalakja Krúdy Gyula egyik legolvasottabb regénye, *A vörös postakocsi* színpadi változatában. Már a próbaszakaszt is különlegessé tette, hogy két egykori tanárom volt a partnerem. Az egyik egy élő legenda, Csorba András, akit legtöbben Jókai Mór *Aranyember*ének filmváltozata révén ismernek; nagyszerű színész volt filmen és színpadon egyaránt. Többször is játszottunk együtt, Bródy Sándor *Dadá*jában ő volt a csendőr. A másik, szintén filmekből is ismert, kiváló színművész-tanárom, akivel együtt szerepeltem a Krúdy-darabban, Lohinszky Loránd volt. A világirodalmi hősnők közül az ön által felsorolt, ismert alakokon és színdarabokon kívül egy ma már méltatlanul keveset játszott művet választanék ki: Borisz Vasziljev *Itt csendesek a hajnalok*jában Liza szerepe meghatározó volt. A rendezés sem mindennapi: kamarateremben játszódott, négyszögben vettek körül bennünket a nézők, a végén egyenként hajoltunk meg. Akkor éltem át először azt, hogy a nézők „bravóztak". Nemcsak azért említem a *Lear király*t is, hogy Shakespeare se maradjon ki, hanem mert Regan sátáni alakja akkor talált rám, amikor tobzódtam a pozitív hősnőkben. Szabályosan lubickoltam ebben a szerepben, pedig volt olyan helyi kritika, amelyik elmarasztalta a rendezőt, amiért a naivával játszatja ezt a gonosz figurát. Az akkor frissen kinevezett román igazgatónk, aki duzzadt az ambíciótól – a tehetségtől kevésbé –, nagyon neves román kritikusokat hívott meg Bukarestből a marosvásárhelyi magyar színház előadásaira, ami hasznosnak bizonyult. A *Lear király* premierje után ez a direktor szervezett egy néző-kritikus-színész találkozót a kisteremben. Valentin Silvestru igen neves kritikusnak számított akkoriban, három darabban látott, az *Énekes madár*ban Magdóként, *A vörös postakocsi*ban Estellaként és a *Lear király*ban Reganként. Miután megdicsért a két magyar darabban, tizenöt percen át elemezte a Regan-alakítást, s azt állította, az én kiválasztásom telitalálat volt. Azt mondta, amit ön is megfogalmazott a kérdésében: *„Egy tiszta, szinte Mária-arcú színésznőben csodálatos, hogy ennyi szín lakozik."* Dicsérte azt a megoldást, hogy amikor Lear felosztja birodalmát két gonosz lánya között, a rosszabbik leány, Regan szerepében én szabályosan rákúsztam a térképre és hitelesen hamis szavakkal mondtam köszönetet „apámnak". Akkor döbbentem rá az alapigazságra: ha egy színész jól érzi magát egy szerepben, nem lehet nagyon rossz. Tehát nem volt igaza a helyi kritikusnak. A színművész számára nincs érdekesebb kihívás, mint magánemberként belebújni egy másik ember bőrébe.

– Beszéljünk egy másik nagyon fontos alakváltozásról, amit én önnél mindig egyértelműen pozitívan és örömmel értékeltem. Bálint Márta színművész a rendszerváltozással egy időben, átlépve a trianoni országcsonkítástól átszabott Magyarország határain, szerencsét próbál az anyaországban, és viszontagságos évek után eléri, hogy ma már a legszebben szavaló magyar színművésznőként emlegetik.

– Sikeres színművész és filmművész korszakomban Erdélyben sem bíztam el soha magam. Hálát adtam Istennek, hogy a tenyerén hordozott, ugyanakkor mindig is tudtam, hogy pályánk általában nem ilyen csodálatos és egyenes vonalú, mint az enyém volt Szatmáron és Vásárhelyen. Előbb-utóbb mindnyájan megtapasztaljuk – jómagam 1988 után, Magyarországon szembesültem vele –, hogy a művészlétnek vannak teljesen váratlanul ránk köszöntő, nem túl derűs korszakai is. Nehéz hónapok után váratlanul rám talált egy kis magánteátrumban, a Dominó színházban Júlia

kisasszony szerepe Strindberg darabjában, amit nagy sikerrel és örömmel játszottam el. Kilenc előadást ért meg, Szakácsi Sándor és Vencel Vera volt a partnerem, remek előadás volt, ám a színház tönkrement, s kezdődtek újfent a megpróbáltatások. Ugye megengedi, hogy az akkori, kora kilencvenes évekbeli budapesti helyzetem érzékeltetéséért és értelmezéséért – bizonyos konkrétumoktól persze eltekintve – Strindberg darabjának alapkonfliktusához forduljak? Júlia nagyon nemes, érzékeny ember, aki szexuális kapcsolatba kerül a saját inasával, ami nem lenne baj. Ám a szolga gyönge jellem, az egész ember tökéletesen érzéketlen. Strindberg furcsa, pesszimista ars poeticát ad Júlia szájába: *Az élet olyan, mint a sárfolyam, és mindenki sodródik a maga végzete felé.* Ez a hitvallás életidegennek hat, ám sorsunk bizonyos szakaszaira nagyon is érvényes. A műben egymástól gyökeresen különböző morális értékrendek ütköznek össze, és sajnos a silányabb, az érzéketlenebb győz az értékesebb és nemesebb fölött. Bár minden porcikámban tiltakozom ellene, sajnos ez a mondanivaló nagyon is összecsengett életem bizonyos szakaszaival. Ha ezt a borzasztó, rohanó huszonegyedik századot nézi, íróként, költőként ön is sokszor kapkodja a fejét, s látja, bizony nem az érték az, ami mindig fönn van, csillog és győz, hanem nagyon sokszor a silányság diadalmaskodik. Rögtön hozzátesszem, Hemingway mondatával élve: *„Az embert el lehet pusztítani, de legyőzni nem lehet soha."* Úgy gondolom, engem sem. Hiszem és vallom: ha van képességem, amit a Jóistentől kaptam, azt nem elhasználni, hanem felhasználni kell. Ha bezárulnak előttünk bizonyos kapuk, nem sírok, hanem kitalálok magamnak lehetőségeket, melyek révén igyekszem magam megvalósítani. Így találtak rám az egyéni előadóestek.

– Amelyekben nemcsak előadja a verset, hanem újjá is éleszti. Saját közös estünk tapasztalata nyomán is mondhatom: szinte előttünk írja meg, az alkotónak is nagy gyönyörűségére.

– Így igaz: a verset élni kell, nem szavalni vagy elmondani. A vers tömör dráma, s a színművész-előadóművész missziója az, hogy a költőt szolgálja. Sőt ennél többet is tesz: az átlényegülés pillanatában ő maga lesz a költő. Nemcsak megérti és érzi a költő hangulatát, hanem a saját érzelmeit és értelmezését is hozzáteszi. Akkor él a vers. Az igazi nagy kihívás, amikor ott ül az élő költő – mint az ön estjén is történt. A siker próbaköve: mennyire érzi az alkotó hitelesnek azt, amit én akartam mondani. Ha úgy érzi, hogy azt adtam vissza, amit ő valóban gondolt, akkor sikerült a hozzálényegülés. Még jobb, ha odakap a fejéhez: *„Nahát, mennyire igaz! Lehet, hogy magam sem tudom már, de a lelkem mélyén én is ezt gondoltam."* Ezek azok a többletek, amiket a színész hozzátehet a vershez és kimondhatatlan örömet okoznak. Ha az író azt gondolja, hogy *„az is én vagyok, amit a színész hozzátett"*.

– Az olvasó számára az is érdekes, hogyan kanyarodott Bálint Márta először arra az útra, amit hosszú évek, több mint egy évtized óta jár az előadói pódiumon. Nyilván nem olyan simán, ahogyan elmondva, kimondva hat, hogy „színészből előadóművész lettem".

– Ahogy Budapestre érkeztünk, bekerültem a Nemzeti Színházba, ami nagy megtiszteltetés volt, csak sajnos azt éreztem, hogy egyáltalán nem számítanak rám. Nem gondolkoznak bennem. Nem volt könnyű feldolgozni, hogy az ember, akit korábban megbecsültek, akit azelőtt ringatott a pálya, most valahol lent araszol. Ez az érzés senkit nem tölt el túl nagy örömmel. Két évig bírtam, hogy csak alázatból vizsgázok. Azt, hogy színészként valójában mit érek, nem tudtam megmutatni a rám osztott szerény szerepekben. Igaz, hogy korábban én is hangoztattam, hogy nincs kis és nagy szerep, csak jó és rossz alakítás, de sajnos az a szomorú igazság, hogy igenis van nagy és kis szerep. Ha epizodistaként a tömegben állok, lehetek a világ legnagyobb tehetsége, legfeljebb annyit bizonyíthatok, hogy milyen jól mozgok jobbról balra. Két év után úgy döntöttem, otthagyom az egészet. Ezt könnyű kimondani, de azt nem tudhattam, mit zúdítok ezzel magamra... hirtelen nem találtam a helyemet. Előttem állt a nagy feladat: a kényszerből vállalt szellemi szabadúszást a javamra kell fordítanom! Nem szeretem azt mondani, hogy hiányzott a munka, mert annak kényszerű íze van, a színjátszás pedig öröm, ám a színjátszás csapatmunka. Akkor kitaláltam és megteremtettem magamnak az egyszemélyes színházat. Színészből előadóművész lettem.

– A sors különös iróniája, véletlen, szükségszerű, de, ha jól tudom, e fordulat nem Magyarországon kezdődött.

– Jól emlékszik, egy Bécsből érkezett felkéréssel indult a kilencvenes években. Az ottani református templomban 1996 karácsonya előtt kértek tőlem egy önálló estet. Megéreztem, hogy ez a szereplés sorsfordító lesz, s valóban ez a műsor adott aztán bátorságot a fordulathoz. *Újkori fohász* címen állítottam össze a világirodalom gyöngyszemeiből. Ezt hallotta egy '56-os magyar asszony, aki utána többször is fölkért bécsi szereplésekre, s eközben megszületett a Kosztolányi-estem is. Erről az asszonyról nyugodtan mondhatom, hogy a mecénásommá, sőt menedzseremmé vált, ismertté tett Európa-szerte a nyugati magyarság körében. Sajnos 1999-ben elhunyt. Ekkor határoztam el, hogy ugyanezt itthon is megpróbálom folytatni. Sokkal nehezebb és göröngyösebb volt, mint Nyugaton. A Székely János-estem már itthon fogant. Ennek az estnek köszönhetően ismertem meg sok nagyszerű írót és költőt, köztük Nagy Gáspárt is, aki engem *szépszavú Mártá*nak hívott. És bevallhatjuk: önnel is az est révén találkoztam.

– Ne szerénykedjen, nyilván fontosak a külső impulzusok, de egészében és alapjában véve Bálint Márta önálló előadóművészt ő maga, Bálint Márta találta ki és teremtette meg.

– Jólesik az elismerés, de, bár nem szeretem ezt a szót, rengeteg munka van benne. A legnagyobb gond volt a kezdetekkor – és ma is az –, találni egy tenyérnyi stabil játszóhelyet, hogy ne kelljen örökké vándorolni, hanem rámutathassak: van egy parányi tér, ahol tehetem a dolgomat. Ezt szeretném meglelni, de még mindig nagyon nehéz ebben a világban, amely semmiképpen sem kedvez a valódi erkölcsi, nemzeti értékeknek, amelyeknek pedig legnemesebb foglalata az irodalom.

– Azt gondolom, hogy a fogyasztói materializmus, az erkölcsi relativizmus könnyű, tartalmatlan szórakozásokat olcsón vagy éppen drágán felkínáló világában a gyerekek számára mindennél fontosabb lehetne, hogy fölajánljuk Bálint Márta önálló előadóestjeit.

– Az *Újkori fohász* világirodalmi tükör. Kosztolányi Dezső, Lénárd Sándor, Kenéz Ferenc életművéről teljes estét betöltő keresztmetszetet nyújt. Az *Egyedül – Székely János 677 sora* című estemről már szóltunk. És bár most önnel beszélgetek, nem hagyhatjuk ki, hogy örömmel elmegyünk az iskolákba együtt Pósa Zoltán *A fehér bohóc feltámadása* című előadóestjével is, amelyben istenes, hazafias, családközpontúan szerelmes, groteszk és filozofikus versek egyaránt találhatók.

– Ezt pedig én köszönöm önnek, kedves Márta. Itt akár be is fejezhetnénk, ahogy az előadóművészetről szóló vallomásával, ars poeticájával is lezárhattuk volna a beszélgetésünket, ám kiváltképpen egy pedagógusoknak szóló folyóiratban nem szerencsés, ha az értékvesztés szólama egy cikk záróköve. Az értékrelativizálódás vagy a teljes értékvesztés egyik lehetséges ellenszere a központi kérdése Jókai Anna: Szegény Sudár Anna című monodrámájának, amely az azonos című regény nyomán készült. Egy csodálatos, nagy lelki erejű erdélyi asszonyról szól, aki a trianoni országcsonkítás, majd a diktatúra nyolcvanas éveiben Moszkvából távvezérelt, a fogyasztói materializmusra csábító világban is meg akarja őrizni a magyarságát. Akkor is, ha evvel egyedül marad közvetlen környezetében. Ez a csodálatos dráma és a regény is, amelyet Jókai Anna szédületes empátiával írt meg, találkozik egy másik nagy tehetség, az

erdélyi magyar színművész, Bálint Márta elemi megjelenítő erejével. Ez a darab visszahozta azt, amiről ön már szinte le is mondott: a színpadi sikert az anyaországban is.

– A *Szegény Sudár Anna* műfaját tekintve is óriási kihívás: az önálló előadóestek világához képest az egyszemélyes színház fizikailag is nagyon nehéz feladat, hiszen több mint nyolcvan percen át egyedül kell a színésznek egy monodrámával a színházi produkciót megteremtenie. A tartalmi kihívás – modern, nem is biztos, hogy szerencsés szóval élve – az üzenet: egy látszólag, fizikai értelemben valóságosan is kisiklott emberi sors drámája, amit én magam is megéltem. Jókai Anna regénye és a dráma is a nyolcvanas évek székelyföldi, romániai diktatúráját idézi meg egy magyar asszony szemszögéből. Ez a csodálatos anya és nagymama, Sudár Anna a gyermekeire és az unokájára is át akarja plántálni azt, amire ön a kérdésében utalt, hogy tudniillik a gondolkodó ember számára egyik legfontosabb dolog a hovatartozás, az identitás megőrzése, ami valóban képes ellensúlyozni az értékvesztettséget is. Nincs annál nagyobb feladat egy átlag Kárpát-medencei magyar asszony, férfi vagy akár egy művész számára, mint hogy megmutassa a sajátjainak: fiának, unokájának, olvasójának, nézőjének, hogy fiam, lányom..., te idetartozol, magyar vagy, hívő ember, itt vannak a gyökereid. Jókai Anna hősnőjének hihetetlen erkölcsi tartást ad feltétel nélküli istenhite, magyar azonosságtudata, az értük folytatott küzdelem, az emberi nagyság és morális tartás, ami a látszólagos kisiklottságban is tartalmassá teszi egy ember életét az értékvesztésre predesztináló világban, s élete egyik legnehezebb pillanatában is. Őszintén remélem, hogy nemcsak arról van szó, amit sokan mondanak nekem kissé felszínesen: *Könnyű neked ezt átélned, hiszen abban a diktatúrában éltél.* Ennél sokkal összetettebb dolog ennek az asszonynak a bőrébe bújni. Sudár Anna olyan, mint egy égig érő életfa. Egy csillag, amely a sok dráma és számtalan átélt tragédia ellenére is olyan kozmoszi szférákba emelkedik, mint egy üstökös. Egy fárosz. Ezt az előadást három évadon keresztül több mint hetvenszer mutattam be, gyakorta az írónő jelenlétében, elsősorban a Pesti Magyar Színházban. Zsúfolt házak előtt ment, és hála Istennek, gyerekek, fiatalok is szép számban eljöttek. Egy alkalommal két magyar szakos tanárnő több osztályt is elhozott. Olyan nagy hatással volt rájuk az előadás, hogy arra kértek: beszélgessünk. Ez a beszélgetés hosszabbra nyúlt, mint maga az előadás: másfél, majdnem kétórásra, amikor már muszáj volt abbahagyni, mert zárták az épületet. Fantasztikusan izgalmas volt számomra, hogy a gyerekek között egyszer csak tőlünk, felnőttektől függetlenül élénk párbeszéd alakult ki az identitásról, a hovatartozásról. Amikor erről az estéről baktattam hazafelé, azt mondogattam: igen, ez az előadás elérte a célját, a gyerekek megértették azt, amiért én ezt a szerepet szeretem, s amit Jókai Anna szavaival e szerepen keresztül mondani akarok. A nemzeti azonosságtudat megmentheti a világot az értékvesztettségtől. Éltetni is kell ezt a fiatalokban, éppen azért, mert nekik valóban kinyílt a világ, nem úgy, mint nekünk a diktatúrában. Sajnos azt kell mondanom, hogy az érték mind a kádári, mind a Ceausescu-diktatúrában sokkal jobban kitermelődött, mint most. Ezt Székely János úgy fogalmazta, hogy nem valamiért, hanem valami ellen élni morális helyzetnek borzasztó, de költőként rendkívül izgalmas. Örülök, hogy drámánk a gyerekekben is fölébresztette a tudatot, hogy ha magyarnak születtünk, ehhez a néphez tartozni és hozzá elemien kötődni mindennél fontosabb. S azt sem árt hangsúlyoznunk: ne „csak" székelységben, palócságban, erdélyi, partiumi, felvidéki, kárpátaljai, délvidéki, nyugati, anyaországi magyarságban gondolkodjunk, hanem összmagyarságban, kivált itt és most, a huszonegyedik században. ■ PÓSA ZOLTÁN

Bálint Márta színművész *Egyedül – Székely János 667 sora* című előadóestjét láthatja a közönség a Magyar Történelmi Szalon szervezésében február 20-án, hétfőn este 18 órakor a budaörsi Jókai Mór Művelődési Központ színháztermében (Budaörs, Szabadság út 26.). A műsor zenéjét Bach műveiből Szakács Emese állította össze. A belépés díjtalan. Minden érdeklődőt szeretettel várnak!

Vörösmarty Mihály Ének-zenei Nyelvi Általános Iskola és Gimnázium Eötvös Loránd Tudományegyetem Gyakorlóhelye
1181 Budapest, Vörösmarty u. 64. ■ Tel./fax: 294-4193 ■ Tel.: 294-4831, 291-5312
honlap: www.vmzene.hu ■ e-mail: titkarsag@vmzene.hu ■ OM azonosító: 035322

FELHÍVÁS BUDAPESTI VERSMONDÓ VERSENYRE

A korábbi évekhez hasonlóan 2012-ben is megrendezzük **budapesti szintű versmondó versenyünket**.

A verseny témája:

A HAZAFIAS KÖLTÉSZET A MAGYAR IRODALOMBAN

Nevezni *egy szabadon választott verssel* lehet a megadott témában, négy kategóriában:

5–6. osztályosok	(10–12 évesek)
7–8. osztályosok	(13–14 évesek)
9–10. osztályosok	(15–16 évesek)
11–13. osztályosok	(17–20 évesek)

Jelentkezni lehet iskolánként és kategóriánként legfeljebb 2-2 versenyzővel.

Jelentkezési határidő: 2012. március 2.

A verseny időpontja:
2012. március 8. (csütörtök) 10 óra
(gyülekezés: 9 órától)

A verseny helyszíne:
Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.
Magyarság Háza
1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

A szakmai zsűri színművészekből, pedagógusokból áll.
A verseny kb. 14 óráig tart, ünnepélyes eredményhirdetéssel, díjkiosztással zárul.

Szeretettel várjuk a versenyzőket, pedagógusokat, szülőket, érdeklődőket.

Járainé dr. Bődi Györgyi
igazgató